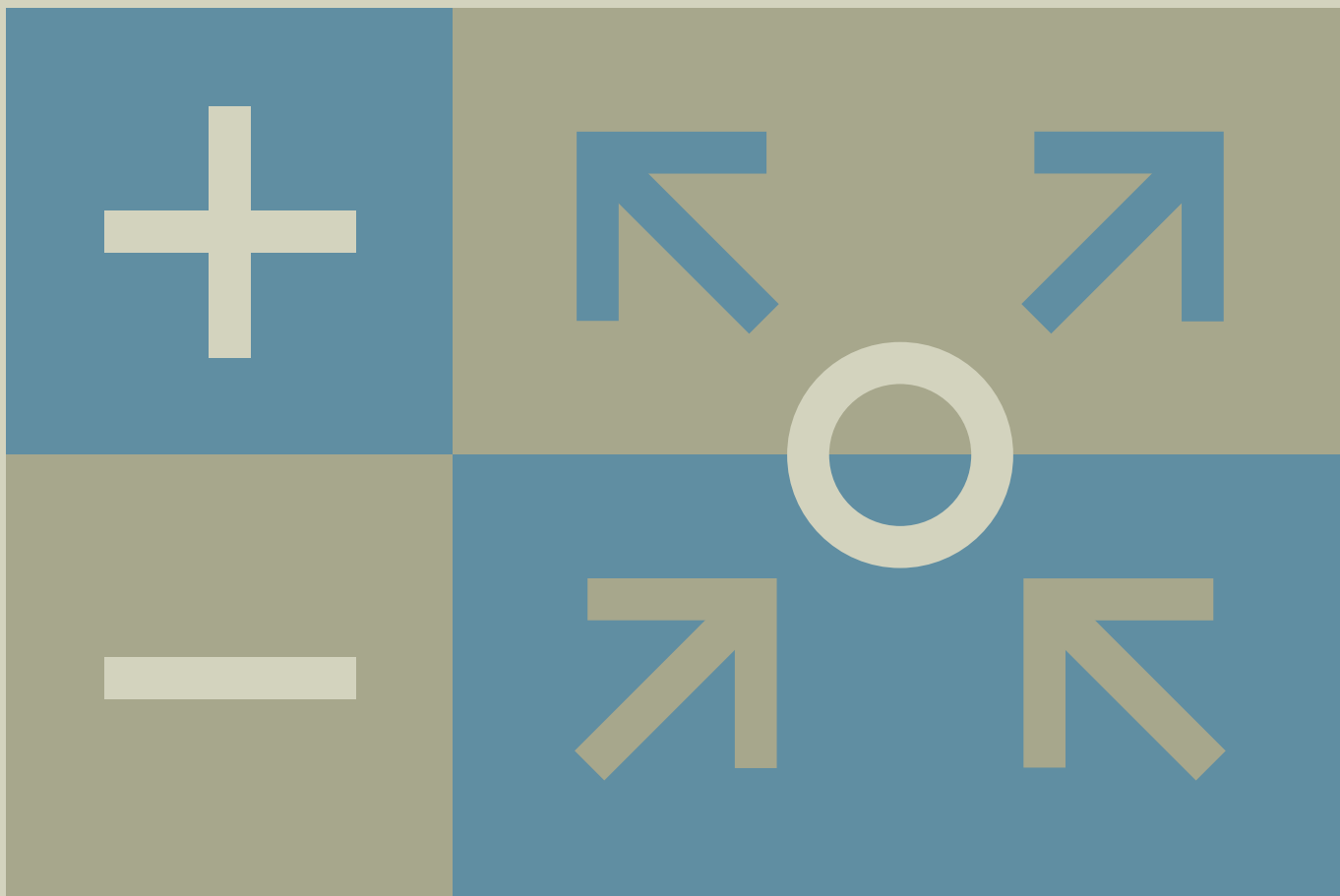

Jak se nechat zastoupit kolektivním správcem a proč

Jan Barták, Rostislav Sliwka

Kolektivní správa autorských práv je téma vzbuzující mnoho otázek a často i mylných představ, a to i u těch, komu primárně slouží – u autorů.

Cílem tohoto manuálu je základy fungování kolektivní správy dostatečně objasnit a zároveň nabídnout kompletní přehled českých kolektivních správců včetně jejich kontaktů.

Co je kolektivní správa?

Kolektivní správa autorských práv je jejich **kolektivní ochrana a kolektivní uplatňování** tam, kde je jejich individuální výkon nemožný nebo obtížný. Jde tedy především o hromadné zastupování autorů, interpretů a jiných nositelů práv při výkonu jejich majetkových autorských práv, tedy zejména práv k užití jejich děl a práva na odměnu.

Systém kolektivní správy by tak měl zajišťovat na jedné straně dostatečnou a účinnou ochranu autorů a adekvátní výši odměn ve vztahu k užití jejich děl, na druhé straně snadnou dostupnost práv k takovým užitím pro uživatelskou veřejnost za přiměřenou cenu.

Kdo je kolektivní správce?

Kolektivní správce je spolkem samotných nositelů práv, který je na základě oprávnění od Ministerstva kultury oprávněn k zastupování autorů či jiných nositelů práv při výkonu kolektivní správy. Tuto činnost vykonává vlastním jménem, na vlastní odpovědnost a na účet nositelů práv. Kolektivní správce tudíž není úřadem nebo jiným státním orgánem.

Pro jaké obory tvorby v ČR kolektivní správa funguje?

V ČR existuje tzv. zákonný monopol, to znamená, že pro určitý druh děl a práv kolektivní správu vykonává právě jen jeden kolektivní správce. V ČR tak existuje sedm kolektivních správců spravujících konkrétní práva pro určité autorské profese či práva související s autorským právem.

DILIA

práva spisovatelů, dramatiků, choreografů, filmových režisérů, dabingových režisérů, kartografů či autorů pantomimických děl (www.dilia.cz)

GESTOR

právo na odměnu při opětném prodeji výtvarného díla (dražby umění) (www.gestor.cz)

!Intergram

INTERGRAM

práva výkonných umělců (herců, zpěváků ad.), výrobců zvukových záznamů (hudební vydavatelství / labely) a zvukově obrazových záznamů (filmoví producenti), tedy souhrnně práva související s autorským právem (www.intergram.cz)

OAZA

práva mistrů zvuku (zvukařů) (www.oaza.eu)

OOA-S

práva výtvarníků (malířů, grafiků, sochařů), fotografů, architektů, autorů děl užitého umění (designéři) a výtvarných děl audiovizuálně užitých (kameramani, scénografové, kostyméři) (www.ooas.cz)

OSA

práva hudebních skladatelů, textařů a nakladatelů (www.osa.cz)

SLPV

práva vydavatelů tiskových publikací na internetu (www.slpv.cz)

Co kolektivní správci pro zastupované nositele práv dělají?

Kolektivní správci především zastupují nositele práv při **uzavírání licenčních smluv**. Zajišťují **výběr autorských odměn a jejich následné rozdělení** mezi autory a další nositele práv.

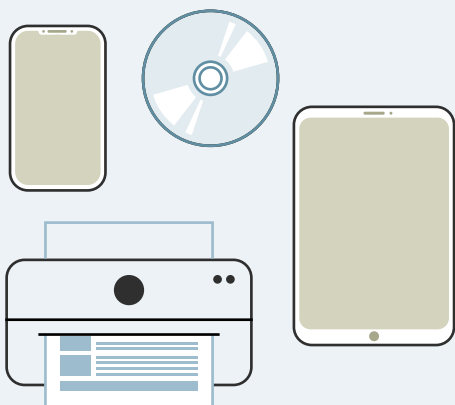
Děje se tak v zásadě těmito způsoby:

- výběrem tzv. náhradních (kompenzačních) odměn, které nositelům práv přísluší ze zákona (např. odměna při dovozu paměťových médií sloužících k pořizování kopií děl pro osobní potřebu);
- uzavíráním hromadných licenčních smluv, kterými kolektivní správci udílí nabyvateli licenci práva hromadně, k užití repertoáru zastupovaných autorů (např. licenční smlouva pro televizního vysílatele) a výběrem licenčních odměn;
- monitoringem neoprávněného užití a vymáháním s tím souvisejících nároků (např. od pořadatelů koncertů užívajících autorský obsah bez licence).

Kolektivní správci dále zpravidla poskytují kulturní, vzdělávací a sociální služby zastupovaným nositelům práv (grantové programy, podpora kulturních akcí, pomoc v sociální nouzi aj.).

Jaký je vztah mezi nositelem práv a kolektivním správcem?

Kolektivní správa je pro nositele práv vykonávána buď ze zákona, nebo na základě smlouvy. Rozlišujeme zde tzv. povinnou, rozšířenou a dobrovolnou kolektivní správu.

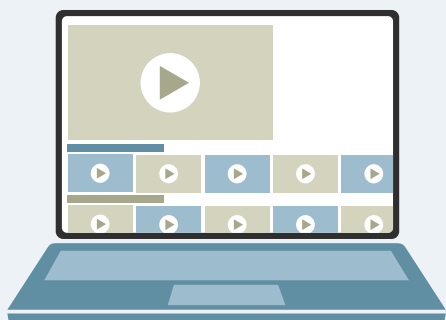
Povinná kolektivní správa

Povinnou kolektivní správu vykonává kolektivní správce pro zastupované autory ze zákona. Autoři, herci, zpěváci a jiní nositelé práv nemají v tomto případě možnost příslušná práva vykonávat individuálně. Uplatní se zejména při výběru náhradních odměn za užití děl v rámci zákonných licencí a jiných výjimek.

Rozšířená kolektivní správa

U **rozšířené kolektivní správy** jde také o zastoupení k výkonu určitého práva ze zákona, ale nositelé práv mají možnost kolektivnímu správci sdělit, že si takové zastoupení nepřejí, a vypořádat je sami. V tomto režimu se licencuje např. hudba v televizním vysílání nebo užití hudby v restauracích a jiných veřejných prostorech

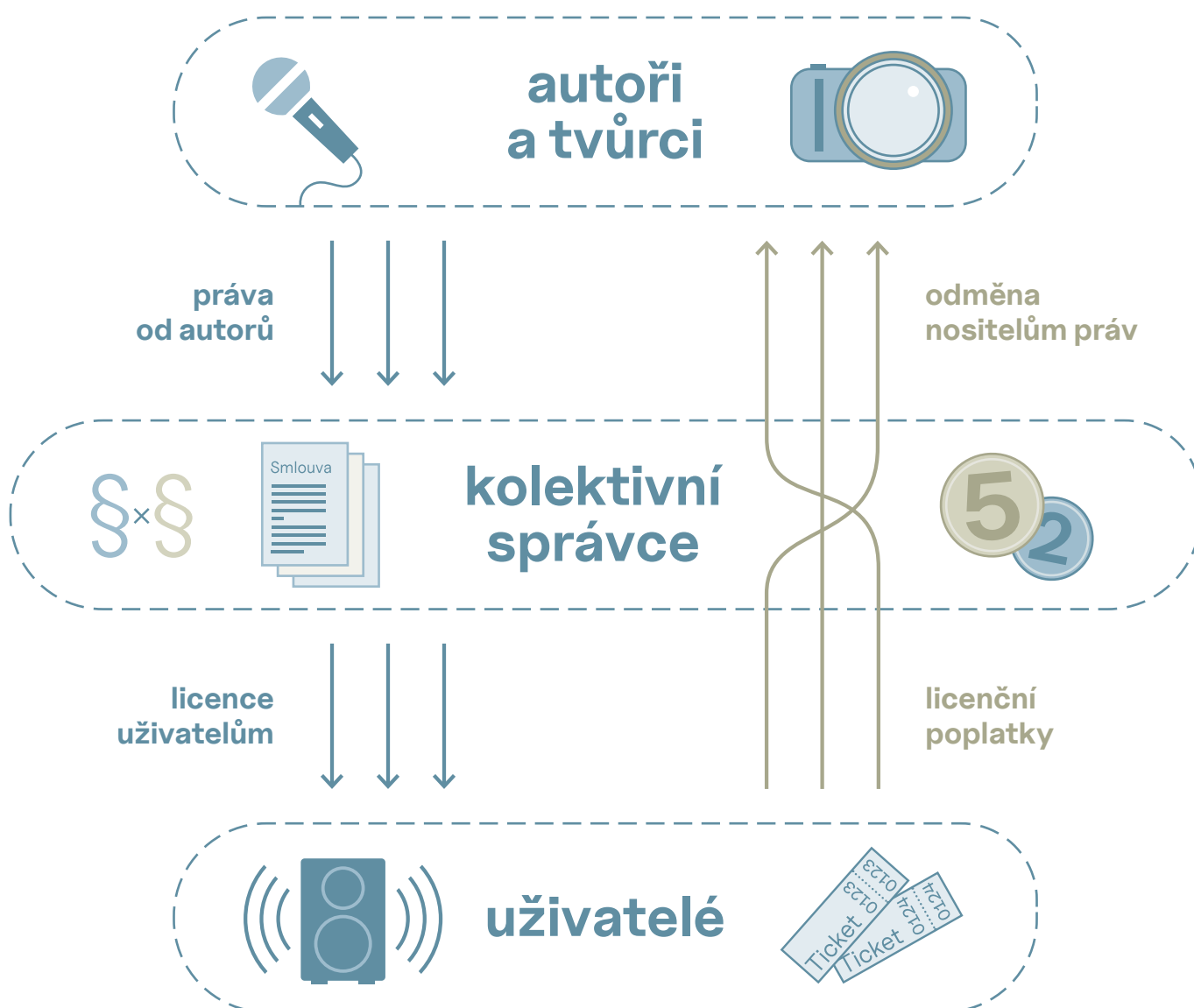

Dobrovolná kolektivní správa

U **dobrovolné kolektivní správy** se jedná o smluvní pověření kolektivního správce ze strany nositele práv k výkonu práv ve smlouvou vymezeném rozsahu. Sem spadají třeba hudební koncerty, distribuce vinylových desek nebo zpřístupnění filmů či audioknih na internetu.

Výkon kolektivní správy tak fakticky obnáší především:

- vedení evidence autorů a jejich děl (resp. jiných nositelů práv a jejich předmětů ochrany);
- uzavírání kolektivních a hromadných licenčních smluv;
- kontrolu plnění smluv, zpracovávání hlášení od uživatelů;
- vyplácení adresných odměn (tj. odměn, u nichž je uživateli poskytováno podrobné hlášení o užití, např. playlisty z koncertů);
- rozúčtování neadresných odměn (odměn, u nichž nelze přesně určit díla, která tyto odměny generují, např. právě náhradní odměny za možnost pořizovat kopie děl pro osobní potřebu);
- vedení soudních sporů a vymáhání autorských odměn;
- poskytování kulturních, vzdělávacích a sociálních služeb.

Řeší za mě kolektivní správce i užití mé tvorby v zahraničí?

Pokud nositel práv ve smlouvě s kolektivním správcem určí, že si přeje správu svých práv po celém světě, bude ji takto kolektivní správce vykonávat, a to prostřednictvím svých partnerů v zahraničí. Těmi jsou kolektivní správci usídlení v jiných zemích, s nimiž uzavírá tzv. reciproční smlouvy.

V praxi tak kolektivní správce např. v Německu vybírá odměny pro české nositele práv a tyto posílá českému kolektivnímu správci, aby je těmto nositelům práv vyplatil. A naopak, český kolektivní správce vybírá odměny též za německé nositele práv a následně tyto posílá německému správci k jejich vyplacení nositelům práv.

Je na vůli autora, zda se např. rozhodne uzavřít se slovenským správcem správu práv pouze pro území Slovenska, s německým správcem pouze pro území Německa a českého správce pověří správou práv pro území Česka a zbytku světa. Stejně tak si může říct i to, že chce být smluvně zastupován jen pro nějaký způsob užití (resp. kategorii práv spojenou s tímto užitím). Je pouze potřeba ohlídat, aby se některé ze smluv vymezením území či kategorií práv nepřekrývaly.

Odkud kolektivní správce získává finanční prostředky na svou činnost?

Činnost kolektivního správce je financována zejména tzv. režijní srážkou. Ta na rozdíl od provize u komerčních agentur odpovídá skutečným nákladům spojeným s výkonem kolektivní správy. Režijní srážka bývá stržena z odměn inkasovaných od uživatelů. Odměny nad rámec srážky jsou vyplaceny nositelům práv.

příklad

Kolektivní správci DILIA či OSA dlouhodobě drží průměrnou roční režijní srážku mezi 8 až 13 % z vybraných odměn.

Jaké jsou hlavní důvody nechat se zastoupit kolektivním správcem?

Hlavním důvodem je především inkaso odměn vybraných kolektivním správcem. Dalším pádným důvodem je úspora času a nákladů nositele práv ve srovnání s individuální správou. Kolektivní správa prostřednictvím režijní srážky sdílené všemi zastupovanými nositeli práv a spolupráce se zahraničními kolektivními správci umožňuje rozložit náklady na správu práv v globálním měřítku a zároveň monitorovat i licencovat většinu užití a vybrat za ně odměny.

příklad

Lze si jen těžko představit, že manažer hudební skupiny bude objíždět restaurace po celém světě nebo po Česku, aby s nimi dojednal licenční smlouvu za autory hudby a hráče v kapele na přehrávání hudby v restauracích. Stejně obtížně představitelný je úspěšný monitoring užití hudby na internetu nebo licencování stovek televizních a rozhlasových stanic.

Dalším důvodem je lepší vyjednávací pozice kolektivního správce, který sjednává licenční smlouvy hromadně, za celý repertoár, a má tedy zpravidla lepší postavení při sjednání podmínek s uživateli. Kolektivní správce má navíc dostatečný administrativní aparát na to, aby byl schopen jednat se všemi uživateli a zpracovávat jejich hlášení.

V oblasti povinné, ale i rozšířené kolektivní správy kolektivní správce zastupuje všechny dotčené autory ze zákona. Pokud je autor činný, tj. vytvořil díla, která jsou též příslušným způsobem užívána, má nárok na podíl na odměnách, které kolektivní správce pro nositele práv vybere. Uzavřením smlouvy, resp. přihlášením se do evidence kolektivního správce se tak autor o tento svůj podíl na vybraných odměnách právoplatně přihlašuje. Tento svůj podíl získá v rámci tzv. rozúčtování odměn.

V neposlední řadě je benefitem zastupování též možnost čerpat kulturní, vzdělávací či sociální podporu.

Jaká jsou povinně kolektivně spravovaná práva, tedy práva, kde jsou autoři kolektivním správcem zastoupeni ze zákona?

Rozsah je různý pro různé nositele práv a obory tvorby. Jejich výčet je uveden v § 97d českého autorského zákona. Pro všechny nositele práv jde o tzv. náhradní odměny za rozmnožování děl pro osobní potřebu a oblast přenosu televizního vysílání. Všichni kolektivní správci též ze zákona vykonávají rozšířenou kolektivní správu práva na provozování rozhlasového a televizního vysílání.

Uvedené oblasti tvoří velký díl odměn vybraných kolektivními správci pro nositele práv.

Jedná se o tzv. neadresné odměny. To znamená, že kolektivní správci vybírají v uvedených segmentech paušální částky za celý repertoár (zpravidla chybí přímá vazba na užití konkrétního díla) a odměny pak mezi nositele práv rozdělují na základě klíče obsaženého v tzv. rozúčtovacích řádech.

Rozúčtovací řád je interní předpis schvalovaný nejvyšším orgánem kolektivního správce (valnou hromadou či shromážděním), který obsahuje pravidla pro rozdělení neadresných odměn.

Je rozsah zastoupení uměleckých profesí v rámci kolektivní správy stejný?

Kolektivní správce vykonává kolektivní správu práv v různém rozsahu podle typů zastupovaných nositelů práv.

V ČR (i celosvětově) je nejúplnější u autorů děl hudebních (autorů hudby a textu). Rozšířený je také pro autory v oblasti audiovizí. Kolektivní správce také poměrně široce zastupuje výkonné umělce (tedy především herce, zpěváky a hudebníky). Naopak relativně úzký je výkon kolektivní správy pro literáty a výtvarníky.

U všech profesí ale platí, že je výhodné se u kolektivního správce evidovat, protože existují oblasti, kde nositel práv svá práva ze zákona vykonávat nemůže a jediným způsobem, jak inkasovat svůj podíl na odměnách, je právě prostřednictvím kolektivního správce.

Od zastoupení autorů pro výkon kolektivní správy je třeba odlišovat agenturní zastupování. Jedná se o individuální zastupování autorů v jednotlivých licenčních záležitostech. Pro autory je vykonávají agenti, agentury a v některých případech i samotní kolektivní správci vedle výkonu kolektivní správy. Sem spadá např. zprostředkování synchronizačních souhlasů (zařazení hudby do filmu či reklamy) ze strany OSA nebo zajišťování práv pro uvedení děl (divadelních her, dramatizací apod.) v divadlech ze strany DILIA.

Srovnání rozsahu výkonu kolektivní správy v ČR

	hudba	film	literatura	výtvarníci	výkonní umělci
Náhradní odměny	●	●	●	●	●
Přenos vysílání (KTV, IPTV, satelit)	●	●	●	●	●
Hotely, restaurace, veřejné prostory	●	●		●	●
TV vysílání	●				●
Rozhlasové vysílání	●		●		●
Půjčování v knihovnách	●		●	●	
Kina	●				
Rozmnožování a rozšiřování (knihy, CD, LP)	●				
Živé provozování (koncerty, divadla)	●				
Provozování ze záznamu	●				●
On-line	●				

* zastupování kolektivními správci v jednotlivých oblastech (zjednodušený model)
Faktický hromadný výkon kolektivní správy aktuální k 2025/8

Co je potřeba pro zastoupení udělat?

Všichni kolektivní správci umožňují různý rozsah zastoupení, resp. podílení se na činnosti kolektivního správce.

Základním režimem zastoupení je uzavření příslušné smlouvy s kolektivním správcem. V této smlouvě má nositel práv možnost určit, v jakém rozsahu si přeje být ze strany kolektivního správce zastupován.

Kolektivní správci pak zpravidla mají stanovené podmínky, za kterých se smluvně zastupovaný autor může nadto stát členem spolku. Členství představuje nejvyšší míru účasti nositelů práv v kolektivním správcem.

V případě členství se autor plně podílí na činnosti kolektivního správce, má právo účasti a rozhodování v nejvyšším orgánu kolektivního správce (valné hromadě, shromáždění apod.).

Nejmenší možnou formou účasti je evidence nositele práv u kolektivního správce, zpravidla na základě jednoduchého formuláře obsahujícího základní identifikační údaje autora. Touto formou se nositel práv pouze přihlašuje k nároku na podíl odměn z oblastí činnosti, kde je kolektivním správcem zastupován ze zákona.

Kolektivní správci požadují určitou formu evidence děl, resp. výkonů či jiných předmětů ochrany. Bez této evidence nemohou pro nositele práv vykonávat kolektivní správu efektivně a hrozí, že nebude moci být řádně rozúčtována.

Někteří kolektivní správci požadují úhradu členského příspěvku či registračního poplatku.

Podmínky zastoupení se u jednotlivých kolektivních správců v jednotlivostech liší, je třeba se vždy informovat u příslušného kolektivního správce.

Tento manuál vznikl za podpory projektu Komplexní výzkum a podpora rozvoje kulturních a kreativních průmyslů v Olomoucké aglomeraci, reg. č.: CZ.02.01.01/00/23_021/0008382 spolufinancovaného Evropskou unií.

Grafická úprava — Jiří Vaněk / Carton Clan.

Tento návod je zveřejněn pod veřejnou licencí CC-BY.